

ДЕРЖАВНЕ АГЕНТСТВО ВОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

01601, МСП, м. Київ, вул. Червоноармійська, 8, тел./факс 235-31-92
www.scwm.gov.ua, e-mail: scwm@scwm.gov.ua

Омельченко Марія
e-mail: foi+request-2878-5a770a63@dostup.pravda.com.ua

Щодо надання інформації на запит

Держводагентство розглянуло інформаційний запит FOI requests від 17.12.2014 і у межах компетенції повідомляє.

Відповідно до чинного законодавства України Держводагентство здійснює моніторинг якості вод у контрольних створах у районах основних водозаборів комплексного призначення, водогосподарських систем міжгалузевого та сільськогосподарського водопостачання; забезпечує функціонування системи державного моніторингу довкілля в частині проведення радіологічних і гідрохімічних спостережень на водних об'єктах комплексного призначення, транскордонних водотоках, водогосподарських системах міжгалузевого і сільськогосподарського водопостачання, у зонах впливу атомних електростанцій.

Систематичні спостереження за зміною якості поверхневих вод у часі та просторі організовано за басейновим принципом на 507 створах. Контроль проводиться за 25-50 гідрохімічними та двома радіологічними показниками у 29 вимірювальних лабораторіях.

Інформація щодо якісного стану поверхневих вод України за результатами спостережень, організованих за басейновим принципом і проведених у системі Держводагентства у 2013 році наводиться нижче.

Гідрохімічний стан водосховищ Дніпровського каскаду та водотоків басейну річки Дніпро протягом 2013 року характеризувався відносно стабільним станом, аналогічним минулорічному. Головні гідрохімічні показники, що визначалися за програмою моніторингу, у 2013 році у водосховищах та річках басейну Дніпра переважно відповідали нормативним значенням, за винятком показників: залізо загальне, марганець та ХСК.

Основними факторами, вплив яких обумовлював гідрохімічний і радіологічний стан поверхневих вод Дніпровського басейну і визначав його зміни у 2013 році, залишалися природні коливання середніх температур повітря та води, а також збільшення середньої кількості опадів і, як наслідок, зростання водності у басейні. Сезонні коливання температур повітря і води суттєво впливають на зміни якісного стану поверхневих вод. Щорічно літня спека

Держводагентство України

М2 №6585/9/11-14 від 19.12.2014

9:41:46

зумовлює зниження показників вмісту розчиненого кисню у воді переважної більшості водосховищ та основних річок басейну Дніпра. У цей період (червень – серпень) внаслідок значного прогрівання води і зниження вмісту розчиненого кисню спостерігається підвищення показників органічного забруднення водних об'єктів (ХСК) та вмісту амонію сольового, марганцю.

Слід відзначити, що погіршення якості води, відбувається також і внаслідок антропогенного навантаження на річковий басейн за рахунок скидів забруднених або недостатньо очищених стічних вод чисельних підприємств і організацій, розміщених у межах басейну.

Основними забруднюючими речовинами верхньої частини басейну Дніпра є біогенні елементи та органічні сполуки, вміст яких впливає на кольоровість води. Це є наслідком надходження із поверхневим стоком вод із заболочених територій водозбору річок Прип'яті та Ужа. Підтвердженням цьому є результати аналізу проб води, відібраних у контрольних створах Рівненської та Київської областей, де розташована значна частина річкової мережі басейну Прип'яті, і у яких відмічалися підвищені значення таких показників: кольоровість, залізо загальне, ХСК. Саме у Київському водосховищі, до якого надходить вода річки Прип'ять, спостерігалось найбільше біогенне забруднення серед усіх водосховищ Дніпровського каскаду. Найбільший рівень забрудненості води р. Прип'ять за гідрохімічними показниками спостерігався у першому півріччі 2013 року, що було зумовлено тривалим льодоставом та високим водопіллям у квітні. У цей період спостерігався підвищений вміст у воді заліза загального (до 6 ГДК), ХСК (до 3 ГДК) та амонію сольового (до 2,7 ГДК). Кольоровість води річки на початку року досягала 109 градусів ПКШ (більше ніж 3 ГДК). Протягом другого півріччя показники якості води мали тенденцію до покращення і стабілізувалися. При цьому значення показників якості води суттєво не відрізнялись від значень, що вимірювались у 2012 році.

Вода Канівського водосховища на відміну від Київського водосховища у 2013 році була менш забрудненою органічними сполуками та азотом амонійним, залізом загальним. Цьому сприяв значний приток води річки Десна, яка характеризується меншим вмістом органічних забруднень. Незначне погіршення гідрохімічного стану Канівського водосховища спостерігалось під час повені у квітні та у період підвищеної водності наприкінці вересня – початку жовтня минулого року. У жовтні погіршення якості води спостерігалось за показниками ХСК (до 3,7 ГДК) та амонію сольового (до 1,6 ГДК). Найвищі концентрації біогенних елементів фіксувалися у зоні впливу скиду зворотних вод очисних споруд м. Києва (Бортницької станції аерації).

Гідрохімічний стан верхніх водосховищ мав значний вплив на якість води середніх водосховищ, особливо Кременчуцького, у якому акумулюється значна частина забруднень. У контрольних створах відмічалось зростання вмісту марганцю, заліза загального, підвищення забруднення води органічними сполуками (ХСК). До того ж, Кременчуцьке та Дніпродзержинське водосховища є найбільш техногенно-навантаженими, особливо в місцях водозаборів м. Комсомольськ та м. Кременчук.

Зниження вмісту розчиненого кисню у воді спостерігалось під час межені у Київському, Канівському, Дніпродзержинському та Каховському водосховищах. Але найнижче за рік значення вмісту розчиненого у воді кисню - $2,9 \text{ мгО}_2/\text{дм}^3$ - зафіксовано на початку березня у нижньому б'єфі Київської ГЕС.

За результатами спостережень у створах поверхневих вод **басейну р.Десна** у 2013 році встановлені перевищення нормативів, переважно, за показниками: залізо загальне, марганець. Підвищені концентрації цих забруднюючих речовин зумовлені природною геологічною обстановкою. Мали місце також окремі випадки перевищень нормативів за показниками: амоній-іони та нітрит-іони.

Порівняно з попередніми роками (2010-2012 рр.) спостерігається тенденція зменшення рівня перевищень марганцю у воді. Так, якщо у 2010 році перевищення нормативу вмісту марганцю досягали 18 ГДК, то у 2013 році - 11 ГДК. Порівняно з 2012 роком спостерігалось зменшення концентрацій у воді річок вмісту фосфат-іонів (до рівнів ГДК) і амоній-іонів. За звітний період, на всіх річках, що контролювались, (за винятком річок Сож, Остер, Удай, Сейм) відбувалось зменшення у воді концентрацій нітрит-іонів.

Концентрації інших гідрохімічних показників, що вимірювались, знаходились у межах норм ГДК для водойм рибогосподарського призначення і їх значення практично не змінились порівняно з 2012 роком.

Вміст фенолів, нафтопродуктів, важких металів (хром, цинк та інших) набагато нижчий ГДК, що свідчить про зменшення надходжень до поверхневих водойм зворотних вод промислових підприємств.

Загалом, аналіз спостережень проведених у 2013 році засвідчив, що порівняно з минулими роками все більший вплив на якість води водосховищ та приток басейну Дніпра, має подальше збільшення органічного забруднення води внаслідок як природних процесів так і антропогенного навантаження через неефективну роботу очисних споруд промислових та комунальних підприємств-водокористувачів басейну р.Дніпро.

Аналіз інформації щодо якості поверхневих вод **р.Дністер** у 2013 році показав, що останнім часом спостерігається тенденція до деякого покращання стану водних об'єктів за основними гідрохімічними показниками.

Порівнюючи якість вод басейну р. Дністер у 2013 році з аналогічними періодами минулого року, можна говорити про покращення якісного стану на прикордонній з Молдовою ділянці у верхній частині Дністра. Так, якщо у 2012 році у пунктах с. Наславча та м. Могилів-Подільський було виявлено незначні перевищення ГДК, то у 2013 році перевищень не зафіксовано. Покращення якісного стану поверхневих вод спостерігалось у місцях питних водозаборів на річках Дністер, Прут та Сірет.

В усіх створах, розташованих до кордону з Республікою Молдова, випадків перевищення ГДК зафіксовано не було. Після проходження територією Республіки Молдова, на транскордонних ділянках р. Дністер, де водотік, перетинаючи молдавський кордон, знову надходить на територію України, вже відмічається перевищення нормативів за такими параметрами як залізо загальне, нафтопродукти, амоній, сульфати, магній, хлориди, БСК, ХСК та інші. На території Одеської області спостерігалася максимальна кількість випадків

перевищень нормативів. Так, у створах біля смт. Біляївка та с. Маяки, було виявлено 44 випадки невідповідності встановленим санітарним нормативам показників сольового складу та вмісту органічних речовин, легко окисних, що розраховуються за БСК, та важко окисних речовин, що відображаються показником ХСК. Найбільшого антропогенного впливу зазнає р. Кучурган, де у 2013 році виявлено перевищення нормативів, зокрема за такими показниками, як БСК (до 21 ГДК), амоній (до 11 ГДК), ХСК (до 2 ГДК), жорсткість (до 7,2 ГДК), що свідчить про високий рівень забруднення даного водного об'єкта.

Забрудненими водними об'єктами є також річки Бистриця (у районі скидів з очисних споруд м. Івано-Франківськ), Саджава та Серет, у створах яких фіксувались перевищення нормативів допустимого вмісту забруднюючих речовин (іонів амонію - до 1,3 ГДК, заліза загального - до 1,7 ГДК).

Аналізуючи якісний стан поверхневих вод головного русла басейну Дністра, можна виділити наступні закономірності:

- найбільш забрудненими ділянками є території Львівської та Одеської областей, де виявлено найбільшу кількість випадків перевищення нормативів;
- забруднюючими речовинами у 2013 році є переважно показники: БСК, жорсткість, магній та ХСК;
- значний вплив на стан вод здійснює гребля Дністровського водосховища;
- транскордонний перенос забруднюючих речовин з території Республіки Молдова.

Характерною тенденцією 2013 року слід назвати деяке зменшення забруднень, що потрапляють із стоками житлово-комунальних підприємств та зростання долі сольового забруднення.

Найбільш забрудненими водними об'єктами басейну р. Дністер залишаються річки Кучурган, Саджава та Сівка. Калуський промисловий вузол також є потенційною загрозою екологічному стану всього басейну р. Дністер.

У 2013 році спостерігалось покращення стану поверхневих вод у **басейні р. Південний Буг**, особливо у Хмельницькій області: відсоток перевищень ГДК знизився у 2 рази. У Вінницькій, Миколаївській областях спостерігалось деяке покращення стану поверхневих вод, а у Кіровоградській області – гідрохімічний стан у контрольованих створах відповідав рівню 2012 року.

Кисневий режим водних об'єктів річки задовільний, жорсткість води середня, хоча мали місце незначні перевищення ГДК. Середньорічні показники сухого залишку збільшились порівняно з 2012 роком, але не перевищували 480 мг/дм³.

Поверхневі води басейну р. Південний Буг характеризуються забрудненням органічного походження. На території Хмельницької, Вінницької, Одеської та Кіровоградської областей поверхневі води басейну Південного Бугу більш забруднені органічними сполуками, ніж у Миколаївській області.

Підвищений вміст органічних сполук є наслідком надходжень у водні об'єкти забруднюючих речовин із зворотними водами підприємств, а також обумовлюються природними чинниками, а саме надходженням у поверхневі води органіки з торфовищ та боліт.

Порівняно з 2012 роком спостерігалось зниження концентрацій сполук азоту у 3 – 3,5 раза по всьому басейну річки Південний Буг. Покращення спостерігалось і за вмістом заліза загального у воді. Якщо у 2012 році перевищення спостерігалися у створах Кіровоградської та Хмельницької областей, то у 2013 році - лише у Миколаївській. Вперше за останні 4 роки не встановлено перевищення ГДК заліза загального у Кіровоградській області у створі, що знаходиться у с. Привільне (Інгульська зрошувальна станція). У Хмельницькій області спостерігалось перевищення ГДК амонію сольового у створі с.Копистин, нижче м.Хмельницький (до 3,6 ГДК).

Покращення стану поверхневих вод відбувалось у Гайворонському водосховищі, де спостерігалось незначне зниження концентрації БСК та амонію сольового. У створі с. Ковалівка концентрація нітритів зменшилась майже у 3,5 раза.

Підвищились порівняно з 2012 роком показники якісного стану поверхневих вод у створі на р.Кодима на території Одеської області, де відсоток перевищень ГДК зріс за багатьма показниками.

Якісний стан поверхневих водних об'єктів басейну **р.Сіверський-Донець** у 2013 році характеризувався забрудненням органічними речовинами (їх вміст відображають показники БСК та ХСК), що має вже систематичний характер. Відмічалось також підвищення концентрацій сольових показників на ділянці річки Сіверський Донець після впадіння високомінералізованих вод річок Казений Торець, Бахмут і Лугань, а також внаслідок антропогенного навантаження через скиди зворотних вод підприємств Харківської, Донецької та Луганської областей.

За результатами моніторингу у басейні р. Сіверський Донець встановлені перевищення допустимих нормативів (ГДК) за показниками: БСК (до 1,5 ГДК), сухого залишку (до 1,2 ГДК), сульфатів (до 3,8 ГДК), марганцю (до 3,1 ГДК), міді (до 2,3 ГДК), алюмінію (до 1,5 ГДК) та хрому (до 1,2 ГДК).

Якісний стан річок Приазов'я характеризувався високим солевмістом, що пов'язано з геологічними умовами формування стоку, а також впливом скидів зворотних вод водокористувачів. Якість води порівняно з 2012 роком не зазнала значних змін, за винятком показників сольового складу: вміст сухого залишку порівняно з 2012 роком зменшився на 12% (з 4489 до 3955 мг/дм³), вміст хлоридів – з 1188 до 1148 мг/дм³. Перевищення нормативів фіксувались за такими показниками як сухий залишок (до 4 ГДК), БСК (до 1,2 ГДК) та марганець (до 1,1 ГДК).

Стан водних об'єктів басейну **р.Тиса** у місцях водозаборів, що використовуються як джерела питного водопостачання, за результатами вимірювань гідрохімічних і радіологічних показників у 2013 році порівняно з 2012 роком істотно не змінився.

За більшістю загально-санітарних і специфічних показників, що вимірювались за програмою моніторингу, якість води відповідала вимогам Сан-ПіН 4630-88. Виключення становили показники БСК, залізо загальне, марганець. Перевищення 1,1 - 1,3 ГДК за показником БСК та 1,3 - 1,5 ГДК (у одиничних випадках до 2 ГДК) за вмістом заліза загального та марганцю фіксуються

регулярно у окремих створах. Це дозволяє розглядати зафіксовані перевищення, як фонові значення цих показників у створах, що контролюються.

Протягом 2013 року у межах басейну р. Тиса надзвичайних забруднень транскордонного характеру, які б призвели б до погіршення якості води, не зафіксовано.

У цілому, якість води в **р. Дунай**, озерах Ялпуг-Кугурлуй та Кагул у 2013 році за критерієм мінералізації відповідала I класу якості, проте за вмістом органічних сполук (ХСК, БСК), фенолів та марганцю частково або повністю не відповідала нормативам якості для води господарсько-питного водокористування.

Води в озерах Катлабух, Китай та всіх малих річках за вмістом компонентів сольового складу належать до класу «солонуватих». Головною проблемою цих водних об'єктів є не тільки високий рівень мінералізації води (до 7 ГДК), а й надмірне забруднення органічними речовинами (ХСК досягало значень 3 ГДК).

На питних водозаборах у 2013 році 68 % відібраних з р. Дунай проб за показником БСК не відповідало гігієнічним вимогам СанПіН 4630-88.

У 2013 році аварійних випадків забруднення р. Дунай не відмічалось.

У **басейні р. Західний Буг** протягом 2013 року найгіршими значеннями вмісту забруднюючих речовин характеризувалися створи Львівської області. Найбільші перевищення нормативних значень ГДК зафіксовано у пункті спостереження р. Полтва, с. Кам'янопіль за вмістом амонію сольового (25 ГДК), нітритів (12 ГДК), фосфатів (10 ГДК), БСК (12 ГДК), ХСК (1,5 ГДК). Розчинений кисень знижувався до 1,8 мгО₂/дм³ (при нормі не менше 4 мгО₂/дм³). Причиною такого забруднення р. Полтва є неефективна робота каналізаційних очисних споруд м. Львів.

На виході з території Львівської області у воді р. Західний Буг (с. Старгород Львівської області) також спостерігалися перевищення нормативів ГДК за вмістом нітритів (до 5 ГДК) та незначні – за показником БСК, що є наслідком впливу скидів каналізаційних очисних споруд на території Львівської області.

У кінцевому створі на виході з території України (с. Забужжя) фіксувалися незначні перевищення нормативів вмісту нітритів, фосфатів та БСК. Незначне перевищення вмісту сульфатів спостерігалось у серединній частині течії Західного Бугу. У окремих створах спостерігалися перевищення вмісту залізу загального (до 8 ГДК) та марганцю (до 9 ГДК).

Протягом 2013 року у всіх контрольованих водних об'єктах **Автономної Республіки Крим**, усі вимірювані показники знаходилися у межах нормативів, за виключенням БСК та рН (водневий показник).

За результатами інструментально-лабораторних вимірювань у пробах води з Північно-Кримського каналу (далі - ПКК) порівняно з 2012 роком, значення показника ХСК зросло у створах м. Красноперекопськ та с.Победне і знизилось у створі смт Леніно. У пробах води, відібраних протягом 2013 року вміст БСК значно знизився у майже всіх створах окрім створів біля с.Победне та смт Леніно, де фіксувалися незначні перевищення ГДК.

У водосховищах наливних з ПКК (Міжгірному, Феодосійському та Станційному) відмічалось порівняно з 2012 роком зниження значень ХСК. Значення БСК порівняно з 2012 роком істотно не змінилось.

Якість води водосховищ місцевого стоку порівняно з 2012 роком змінилась наступним чином:

- зросло значення показника ХСК у пробах води Сімферопольського та Партизанського водосховищ відібраних протягом всього періоду 2013 року. У літній період відмічалось зростання показника ХСК у Альмінському, Ізобільненському, Льговському, та Старокримському водосховищах;

- зниження показника ХСК спостерігалось у пробах води Бахчисарайського та Кутузовського водосховищ;

- у пробах води Баланівського, Білогірського, Щасливецького, Тайганського та Чорноріченського водосховищ значення показника ХСК відмічалось на рівні 2012 року.

Істотних змін за іншими показникам, що контролювались, окрім водневого показника (рН), не зафіксовано. У літній період незначні перевищення нормативу рН спостерігались у створах ПКК, водосховищах наливних з ПКК, а також у Бахчисарайському, Льговському та Старокримському водосховищах.

В.о. Голови Агентства

О.Чунарьов